

Այսու ամենայնիւ մեր Սահառունին, որն որ շատ հաւանականաբար եկեղեցական մը, քահանայ կամ եպիսկոպոս մըն է, ինչպէս ուրիշ շատ նիւթերու մէջ, մեր նպատակին հոն քան- չելապէս կը ծառայէ։ Եւ նոյն իսկ իրեն թե- թեւութեանցը պարտական ենք որ աս միջոցին, այս ինքն Բարսեղ պատարագին հայկական թարգ- մանութեան կատարուած ատեն՝ մեզի առատ ծանօթութիւն կու տայ, նախ՝ բոլոր գրուածոցն պզտի կտորներ անկէ զօգելով՝ Ներսիսի ի Զի- րաուռ պատերազմին ըրած աղօթքին մէջ, ետքն ալ՝ Զուխթայ երէցու վկայելու ատեն՝ ըրած ա- ղօթքին, եւ վերապէս Մամբրէի Եղբայրանոցին մէջ քրանչելք մը, իրաւ կամ սուտ, պատմելով, կու տայ մեզի աս թարգմանութեան վրայ հա- մառտած պատկեր մը, որն որ մեր հայ օրինակ- ներուն հետ այնչափ համեմատ կ'ենլէ։ այնպէս որ շատ անգամ կ'ուղղէ իսկ մեր հիմակուան օ- րինակները։

Մեզի առ այժմ ստիպում մը չկայ աս գրքին երկու նախընթացներուն վրայ խօսելու։ Անոնցն առաջինը՝ քարազութիւն Թադէի են, չենք տարակուսիր թէ Սոփիքը Ը.ի մէջ հրատա- րակուածն է, 12^ր դարու ձեռագրէ մը 1853ին ի լըս ընծայուած։ Բայց ստուգիւ հոն գտնէ Տօ- նականաց կամ Ճառքերաց Տառարակ եղած այ- լայլութիւններ՝ մանաւանդ սկիզբները՝ յաճախ Ըլլալով։ Հնագոյն կամ լուսագոյն օրինակ մը կը սպասուի աս ասորի բնագիր ունեցող գրու- թեան, որն որ չէ թէ միշակ Մ. Խորենացւոյն, հապա մեր Սահառունոյն ալ, ինչպէս տեսներ, ծանօթ է՝ իսկ երկրորդը (Ագամանգեղոս), ո- րուն յարգը այնչափ պատմական չէ։ (Վասն զի ըստ այսմ ան բազմաթիւ վկայարանութեանց կարգը պէտք կ'ըլլայ դասել՝ որոնց նահատակ- ներուն զտուրթիւնն ստոյգ, բայց պատմութիւնը սակաւ մասամբ կամ ըստ զգայութեանը միշակ ստոյգ է), որչափ վարդապետական։ Անոր հա- մար կըստինքն հոն ինչ ինչ մեր նպատակին յար- մար գտնել։ Իրօք պատարագի լախերգանի մը եւ անոր յարորդող Կանոնին վրայ ձեւուած ա- ղօթք մը կը գտնէ Հայաստանի Ղուսաօրոյն բե- ռանը՝ անպարտաւարանց ատեն, ինչպէս քիչ մը յառաջ յիշեցնիր։ Բայց ասիկայ որոշ, մեզի ծա- նօթ պատարագի մը ծանօցիչ մասուրը չունի, հապա միշակ հին նախերգանի մը նիւթն եւ ընդարձակութիւնը անորոշակի։

ԳԻՏՈՂԱԳԻՏՈՒՆ ԲԷ

Կ. Պոլսէն Պր. Կ. Թ. Պատմաման ուղարկած է մեզ Միլիտար Թոհմաթեցու «Առը ի վերայ Օւլախաց երկրի Հայերուն», պատմական գործոյն, զոր մնաց Հան- դիսի անցնող տարւոյ Թ. 3 եւ 4ին մէջ հրատարակւած էնք, երրորդ մէջ ձեռագրին տարբերութիւններն, զոր ստորեւ կը դնենք։ Պր. Կ. Թ. Պատմաման եւր յիշեալ ձեռագրին արդէն 1896ին Մասիսի մէջ (Թ. 3832—3837) հրատարակւած է, որ եւ գրեթէ մերթն ըսի ըս- տիւր է։

ՅԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՕՐԻՆԱԿԻՆ ՊՐ. ՊԱՄԱՅԱՆԻՆ

- Յուն 2. — «Ի դեռանաւոր կէտիւնն։»
— 13. — «Ելաւ ոտիւքն ասոր խորանին։»
— 25. — «Բարսեղ փառեմ մարն մասն։»
— 29. — «Եւ գոյսի պէս խորեցին։»
— 31. — «Զորս այրեցին իւ ասորին։»
— 33. — «Զայնք տանուեցին եւ շարեցին։»
— 40. — «Զատասխանից հայոց ազնի։»
— 42. — «Թէ Հրեայ հաւատ հաւան։»
— 49. — «Անեղհաւոր իրողացոյն։»
— 54. — «Եւ զհրեան ասուն աշխարհին։»
— «Զանկէն իւ փառանկէն։»
— 56. — «Եւ զգրեանցն այրեցին։»
— 57. — «Այլ շարք պիղքն վաղէս։»
— 71. — «Եւ լաւ գտնել քարեմ։»
— «Էրեւմածար էր ասորին։»
— 88. — «Եկեղեցաց աւետի օրին։»
— 89. — «Զեռանդրաւոր քարանդակ։»
— 92. — «Եւ զտրեանի իւր կրեցին։»
— 94. — «Երկի երկր լաւորս անան։»
— «Զարկաւրեան վաղեցան։»
— 98. — «Զատուց իւ հայոց ազնի։»
— 99. — «Առաջ իւր ասոր ասուն մասնաց։»
— 105. — «Եւ եւ զարիւղ ասորապէս։»

ԻՐԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԻՐԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

Զ.

Հոռոման Դատարանականացրոց Հիմնադրի։

(Հարամախանիս)

4. Ժառանգութեան իրաւունք։

Ս երն բոլոր, որ Հայոց Ժառանգութեան ի- րաւունքն նախապէս կողմնապէս պարսկան էր, եւ Եւրոպականաց իւր իշխանութեան ատեն ամենայն կերպով կը շարք փոխանց հաւատարմութիւն հա- տատակ։ Ասիկայ յաշկեցու գաւազն մասին, եւ ասորական-հռոմեական իրաւանց § 13^ր որ ուսու- րաց եւ դատարոց Ժառանգելու հաւատար իրաւ- անց վրայ կը խօսի, անցաւ Հայ իրաւանց։ Իւմ- պերիկ գաղտնաւարդոց Գլ. 116^ր կը հրամայէ «Հաւատար բաժանուել — պէտք է որ ըլլայ եւ տրուի թէ ուստարաց եւ թէ դատարաց հաւատար Ժառանգութեամբ եւ յարկութեամբ։» Սա- կայն այս որոշման ալ գործածութիւնը կրցաւ Ժա- րանգութեան հաւատար բաժանումը քանց առնել, ինչպէս հիմա պիտի տեսնենք, եւ եղբայր եւ քրոջ կարգին մէջ Եւրոպականաց սկզբունքն ընդհան-

4 Հիմն. Զան. Լիմպերիկ իրաւագիր էլ 9։